

DVIDEŠIMT KETVIRTOJI SHARP KONFERENCIJA PARYŽIUJE

Laura Brochet | Vilniaus universiteto Knygotyros
ir dokumentotyros institutas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: laura.jankeviciute@gmail.com

2016 metų liepos 18–22 dienomis Paryžiuje vyko pasaulinės Autorystės, skaitymo ir leidybos istorijos draugijos (*The Society for the History of Authorship, Reading and Publishing* – SHARP) 24-oji konferencija. Prancūzijos nacionalinėje (BnF) ir netoliese esančioje universitetinėje Kalbų ir civilizacijų (BULAC) bibliotekose susirinko per 400 knygos kaip medijos tyrėjų iš viso pasaulio. Pasak organizacinio komiteto prezidentės, Paryžiaus 13 universiteto profesorės Klaros Parfait, konferencijos tema „Knygos kalbos“ neatsiejama nuo šių dviejų kultūros ir atminties institucijų, kurios išstisus amžius traukė įvairių kraštų intelektualus: mokslininkus, rašytojus, menininkus. Kai spausdintas žodis tapo privilegijuota tautų komunikacijos priemone, būtent šios bibliotekos tapo Prancūzijos knyginkystės centru, leidžiančiu knygas ir periodinius leidinius skirtingomis kalbomis, juos platinančiu visame pasaulyje.

Be minėtų bibliotekų, konferenciją organizavo Prancūzijos tarptautinis bibliotekų ir dokumentotyros komitetas (CFIBD). Pirmąją konferencijos dieną Prancūzijos nacionalinėje bibliotekoje, savo architektūra simbolizuojančioje keturias atverstas knygas, komiteto pirmininkas Frankas Hurinville'is, sakydamas sveikinimo kalbą, paminėjo, kad ši konferencija – viena svarbiausių ir didžiausių Tarpautinės bibliotekų asociacijų ir institucijų federacijos (IFLA), kuriai priklauso SHARP, istorijoje. Komiteto vertybės, kalbų įvairovė, kultūrų ir civilizacijų pagalba, tarpusavio dialogas buvo akcentuojama per visą konferenciją.

Penkias dienas trukusioje konferencijoje buvo gausu renginių. Pirmąją dieną vyko jaunųjų mokslininkų seminarai, kuriuose savo darbus pristatė 37 doktorantai iš viso pasaulio. Šeši iš jų, *Gladys Krieble Delmas* fondo (JAV), skatinančio humanitarinių mokslų tyrimų ir meninės kūrybos pažangą, stipendininkai iš Argentinos, Brazilijos, Kroatijos, Suomijos, Rumunijos ir Vietnamo atskirame seminare diskutavo apie knygos istorijos mokslą, kartu ieškojo priemonių jį skatinti ir plėtoti šiose šalyse. Tuo pat metu vyko ir pirmosios mokslinės diskusijos: jose nagrinėta knygų vertimų terminologija, pristatyta Prancūzijos nacionalinės bibliotekos leidybos situacija ir jos fondai.

Per kitas tris konferencijos dienas vienu metu vykusią 11-oje skirtingų sekcijų buvo perskaityta daugiau kaip 400 pranešimų. Išsamiai aptarti visų konferencijoje analizuotų knygos kalbų temos aspektų neįmanoma. Šį kompleksinį tyrimo objektą būtų galima pristatyti išskiriant keletą pagrindinių pranešimuose aptartų potemių.

Pirmoji – knygų rašto kalbos. Ji analizuota pranešimuose, kuriuose pristatyti tipografijos, kaligrafijos ir parateksto mechanizmų tyrimai. Šiai potemei skirtoje sekcijoje mokslininkai nagrinėjo ne tik lingvistinius knygų rašto aspektus: aptarti perėjimo nuo rankraščio prie spausdintinio teksto etapai ir jų ypatumai, teksto charakteristikos specialioms auditorijoms skirtose knygose: almanachuose, pedagoginėse, populiarinio skaitymo, vaikų, medicinos, meno, komiksų ir kt. knygose, grafiniuose romanuose. Taip pat analizuotos skaitmeninės leidybos produktų kalbos, o tiksliau – skaitmeniniai kodai, kurie leidžia perteikti tekstą skirtingo amžiaus ir poreikių skaitytojui.

Antroji konferencijos pranešimų potėmė – knygų geografinis judėjimas ir jo sukelti pokyčiai knygų leidybos ir spausdinimo procesuose. Čia galėtume paminėti pranešimus apie knygų platinimą tarp kolonijų ir metropolijos, apie prekybą paritūromis ir periodikos platinimą XVIII amžiuje, skirtingų epochų ir skirtinguose geografiniuose regionuose gyvavusias tekstų tradicijas ir ryšius.

Konferencijoje daug dėmesio skirta vertimų problematikai, lingvistiniams šios temos aspektams. Didelis būrys mokslininkų analizavo daugiakalbes knygas, vertėjų darbo specifiką ir statusą, jo pokyčius šiuolaikinėmis sąlygomis. Vienoje iš sekcijų, skirtų vaikų literatūros vertimams ir adaptavimui, diskutuota apie iliustracijų svarbą ir įtaką vertimo procesams, vaikiškų garsinių knygų vertimų išskirtinumą ir sunkumus.

Pranešimuose išsamiai tirtos ir specializuotos kalbos įvairiais istorijos laikotarpiais skirtingose šalyse: XV–XIX a. medicinos kalbos ypatumai Amerikoje ir Didžiojoje Britanijoje, religinės knygos XVI a. Italijoje, XVIII–XIX a. teisiniai tekstai, leidybos ir skaitmeninės knygos žodynų raida. Pristatyti ir novatoriški šios srities tyrimo objektai, pavyzdžiui, literatūros premijų žiuri diskursai apie knygas.

Konferencijoje dalyvavo ir sekcijoje „Skaitymas, kalba ir knyga Šiaurės Europoje“ pranešimus skaitė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkės. Prof. dr. Aušra Navickienė, savo pranešime pasirinkusi Joachimo Lelewelio ir jo „Dvejetainių bibliografinių knygų“ atvejį, analizavo, kokia „kalba“ kalbėjo knygos istorikai XIX a. Lietuvoje. Šių eilučių autorė, pateikdama keletą konkrečių lietuviškų pavyzdžių, Paryžiuje egzistuojančio lietuvių skaitytojų klubo atvejį, pristatė šiuolaikinės Prancūzijos lietuvių bendruomenės patirtis skaitant knygas gimtąja kalba. Toje pačioje sekcijoje pranešimą skaitė ir Helsinkio universiteto profesorė, aktyvi SHARP narė Kirsti Salmi-Niklander. Ji nagrinėjo Šiaurės Amerikos suomių

bendruomenės knygos kultūrą, pateikė originalių naujai susiformavusios kalbos, pavadintos *finglish*, pavyzdžių.

Įvyko trys plenariniai konferencijos posėdžiai, kuriuose kviestiniai svečiai, garsūs mokslininkai, supažindino su savo darbais. Prancūzijos koledžo ir Kolumbijos universiteto profesorius Antuanas Compagnonas kalbėjo apie prancūzų kalbos svarbą šiuolaikiniame pasaulyje. Pasidalindamas savo asmenine patirtimi ir įžvalgomis mokslininkas teigė, kad knyga perteikia ne tik žinias, bet ir prisiminimus, suteikia galimybę prisiliesti prie praeities, ją išgyventi ir geriau suprasti.

Kembridžo Trejybės koledžo profesorius Davidas McKitterickas skaitė pranešimą apie knygos retumo ir vertės sąvokų kilmę bei jų prasmę. Savo istorinę analizę mokslininkas užbaigė kvietimu bibliotekininkams ir bibliografams įsisąmoninti šias sąvokas ir jų nepamiršti savo kasdieniame skrupulingame darbe, vykdamt mokslinę knygų aprašymo ir išsaugojimo misiją.

JAV Floridos valstijos universiteto profesorės Anos Coldiron pranešimas buvo skirtas vertimų tematikai. Jame mokslininkė atskleidė XVI a. leidinių vertimų į anglų kalbą ypatumus. Pasak tyrėjos, originalūs vertimų sprendimai, išlikę iki šių dienų, liudija plačias ano meto vertėjų pažiūras ir tekstų judėjimą.

Konferencijos uždarymo sesijoje surengta diskusija, kurioje, be kitų knygos mokslo veikėjų, kaip garbės svečias dalyvavo vienas garsiausių Prancūzijos knygos istorikų Rogeris Chartier. Šioje diskusijoje pristatyti pagrindiniai Chartier darbai, daug kalbėta apie knygos istorijos ir kitų mokslo sričių (literatūros istorijos ir sociologijos, knygos ekonomikos) sąsajas.

Paskutinę konferencijos dieną įvyko SHARP generalinė asamblėja, kurioje asociacijos prezidentas Ianas Gaddas perskaitė metinį pranešimą. Prezidentas paminėjo, kad praėjusiais metais asociacijoje buvo per 1000 narių, akcentavo jų svarbą įgyvendinant asociacijos misiją ir plėtojant jos veiklą. Asamblėjoje pristatyti nauji SHARP leidiniai. Kasmet SHARP renka ir skiria premijas geriausioms asociacijos narių parengtoms knygoms. Šiomet apdovanotos dvi knygos: D. Wakelino 2014 m. išėjusi knyga *Korekcijos ranka ir literatūrinis amatas: 1375–1510 m. angliški rankraščiai* (*Scribal Correction and Literary Craft: English Manuscripts, 1375–1510*) ir P. Rabinowitz knyga *Amerikos plaušas: kaip knygos minkštais viršeliais atnešė modernizmą į pagrindinę gatvę* (*American Pulp: How Paperbacks brought Modernism to Main Street*, 2014). Asamblėjos pabaigoje taip pat pristatyta 2017 m. birželio mėnesį Viktorijos universitete (Kanada) vyksiančios jubiliejinės 25-osios konferencijos tema „Knygos technologijos“.

Vieną konferencijos popietę Prancūzijos nacionalinėje bibliotekoje vyko skaitmeninių projektų pristatymas. Vienuolika jaunų mokslininkų konferencijos dalyvių ir svečius kvietė susipažinti su jų įgyvendintais novatoriškais skaitmeniniais

produktais, skirtais knygos pasaulio atstovams ir mėgėjams, juos čia pat išbandyti. Duomenų bazėse, interneto svetainėse ir skaitmeninėse bibliografijose pateikiama ne tik svarbi su knygos istorija ir autoryste susijusi informacija, bet ir pirmieji tyrimų duomenys, metaduomenys, statistika. Remiantis sukaupta medžiaga, mokslo bendruomenei suteikiama unikali galimybė atlikti naujus arba praturtinti jau pradėtus tyrimus. Šis forumas tapo idealia vieta skleisti žinią apie naujas modernias duomenų rinkimo ir saugojimo priemones, naudingas tiek paprastam skaitytojui, tiek knygos mokslo tyrėjui.

Konferencijos dalyviams buvo pasiūlyta ne tik mokslinė, bet ir įdomi pažintinė programa: ekspozicijos, Prancūzijos nacionalinės bibliotekos ir kitų garsių bibliotekų lankymas. Paskutinę dieną kviesta nuvykti ir susipažinti su šalia Paryžiaus esančia karališkąja Versalio biblioteka ir įspūdingais jos fondais.

Apibendrinant konferencijos renginius ir juose skaitytus pranešimus, vykusias diskusijas, lieka paminėti, kad įrodytas knygos kalbos sąvokos kompleksiskumas liudija dideles knygos pasaulio atstovų ilgainiui modernėjančias ir besikeičiančias pastangas išsaugoti ir perteikti žinias ateities kartoms.

Įteikta 2016 m. rugsėjo 25 d.